

Afgelopen juni zette Marcel Broesterhuizen, van de 32 jaar bij Viataal het merendeel werkzaam als psycholoog, later als behandelcoördinator, een punt achter zijn loopbaan. Met een mini-symposium 'Doe ff normaal!' zorgde Broesterhuizen voor een gepaste afsluiting. Voor deze bijeenkomst in de Blauwe Zaal nodigde Broesterhuizen collega's uit Zorg en Onderwijs, jongeren én Hannie Hoefnagels, docent Levensbeschouwing, tevens moeder van een dove puber uit voor bijdragen. VHZ ging in gesprek met psycholoog Marcel Broesterhuizen en Hannie Hoefnagels.

Marcel Broesterhuizen:

'Voer ruim een lesuur Filosofie in voor scholieren. Het hélp't!'

Eigennigheid lijkt een toepasselijke typering voor zowel Marcel Broesterhuizen als voor Hannie Hoefnagels. Laatstgenoemde eerst: zij kreeg een uitnodiging van Broesterhuizen om in de Blauwe Zaal te spreken vanwege haar eigen(zinnige) kijk op opvoeding aan dove jongeren. Broesterhuizen hield zijn afscheid, niet helemaal conform de lokale gebruiken, 'klein', in besloten kring. Met als verklaring: "Het hoeft geen bijeenkomst te zijn voor bobo's."

De keuze voor de titel van het mini-symposium: 'Doe ff normaal'. Vanwaar deze prikkelende affiche? Marcel Broesterhuizen: "Omdat het een vak apart is, normaal doen. Tenminste als we het hebben over de opvoeding van dove jongeren. Dan blijkt vaak dat normaal doen niet de gewoonste zaak van de wereld is." De Viataal-man put, dankzij onderzoek en kennis, uit een grote ervaring als het gaat over opvoeding aan doven. In publicaties, onder meer in *Van Horen Zeggen*, maakte Broesterhuizen zich sterk voor de 'emancipatie' van dove jongeren.

Laten we kijken naar wat mensen kunnen

"Jongeren kunnen zélf zeggen wat hen beweegt!", zegt Marcel Broesterhuizen. Met deze al vroeg in het vraaggesprek uitgesproken woorden is de toon meteen gezet. "Vroeger hadden we het vaak over kwetsbare dove kinderen. Dan hadden we de mond vol van begeleiden en behandelen. Ik ben me toen gaan realiseren dat ouders eigenaar waren van de doofheid van hun kind en dat opgroeiende dove kinderen zelf steeds meer eigenaar worden van hun doofheid. Dat is gaan wringen. Laten we kijken naar wat mensen kunnen!" De woorden van Marcel Broesterhuizen klinken welhaast strijdlustig. Hij vond er zijn redenen voor in de dagelijkse werkomgeving, de internaatgroepen. "Ik voel dat er veel potentieel is dat we kunnen aanboren."

Hannie Hoefnagels bevestigt Broesterhuizen's overtuiging en trekt diens opmerking door tot in huiskamers. "Ik denk dat ouders regelmatig met hun handen in het haar zitten", zegt de moeder van een dove puber, "communiceren met het dove kind gebeurt vaak niet. Juist bij doofheid is de bewustwording van de beperking groter. De waarde van de communicatie is duidelijker. Als dan de gebarenvaardigheid ontbreekt, vallen veel zaken weg. Die worden dan niet besproken."

In feite heeft het gesprek voortdurend het aangaan van de dialoog als leidend thema. Ongeacht de plaats waar de opvoeding zich afspeelt blijft de dialoog van belang. In de relatie ouders - kind, tussen begeleider en kind in de zorg en tussen docent en leerling op school. De basis, het fundament voor succes, ligt thuis, bij de ouders. Volgens Hannie Hoefnagels beïnvloedt de beperking van een kind in sterke mate ook de relatie tussen ouders. "Het is de kunst voor ouders om niet teleurgesteld te zijn in hun kind. Er waren en zijn altijd veel wensen en verwachtingen. Kijk naar het kind, zou ik zeggen, niet naar de status. Kijk naar wat het kind kán!" Uit eigen ervaring weet Hoefnagels dat er binnen het gezin een voortdurende vergelijking bestaat tussen het kind en de andere gezinsleden. "Dat is bij ons ook zo. Wij bespreken dat met elkaar vanuit de aanwezige kwaliteiten van elk van ons. Ik heb de wens om naar het kind te kijken, niet naar de doofheid!"

Al is er volgens Hannie Hoefnagels geen pasklaar antwoord te geven op dé wijze van 'aanpakken', belangrijk is volgens haar 'absoluut om jong te beginnen'. Met wat? "Corrigeren op de momenten als dat nodig is, grenzen stellen aan het kind, duidelijkheid verschaffen. Anders komt het in de puberteit tot moeilijkheden", is haar opvatting. Niet minder belangrijk is Hoefnagels' toevoeging: "In de opvoeding is het belangrijk om datgene dat goed gaat positief te bevestigen, en niet alleen maar te corrigeren."

Foto: Willem Geurts

Hannie Hoefnagels en Marcel Broesterhuizen: 'Dove kinderen stellen zich ook levensvragen.'

Dove kinderen aan het woord

Zowel Marcel Broesterhuizen als Hannie Hoefnagels gaat uit van het standpunt dat dove kinderen niet anders zijn dan horenden. Ook dove kinderen stellen zich levensvragen. 'Wie ben ik? Waar kom ik vandaan? Wat vind ik? Wat voeg ik toe?' Vragen die duiden op het zoeken naar antwoorden van jongeren. Daartoe zijn kinderen en jongeren zeker in staat is de overtuiging van beiden. Het symposium in juni moet hen gesterkt hebben in hun opvatting. De uitgenodigde jongeren en jongvolwassenen wisten aan de hand van enkele stellingen hun eigen kijk te 'verwoorden' en gemotiveerde keuzes te maken. Marcel Broesterhuizen: "De bedoeling was om deze jonge mensen zelf te laten aangeven wat voor hen belangrijk is. Daartoe zijn ze in staat. Zij hebben het gezonde verstand om zinnige uitspraken te doen. Zij moeten ook zelf kunnen ondernemen. Doofheid is niet alleen een beperking."

Hannie Hoefnagels haalt een recent Schots onderzoek aan. Psycholoog Steve Trickey zocht naar de effecten van filosoferen door jonge kinderen. "6- en 7 jarige kinderen van de primary school kregen filosofieonderwijs. Vooraf is een meting gedaan en nadien. De uitkomst was dat de kinderen in intelligentie waren gestegen, dat zij beter in staat waren problemen op te lossen." Broesterhuizen noemt de resultaten interessant alhoewel volgens hem 'de vooruitgang in cognitief opzicht ook gevolg kan zijn van de methode waarin filosofie werd gegeven'. Ook doet het onderzoek hem denken aan bevindingen van Wood en

Wood in *Teaching and talking with Deaf Children*.

"In dat onderzoek kwam naar voren dat de didactische stijl van veel leerkrachten bij doven directief is, bestaat uit vragen stellen en vragen om herhaling en dat leerlingen weinig vragen stellen en weinig spontane opmerkingen maken. Wanneer leerkrachten werden getraind om in gesprek te gaan, gingen leerlingen meer vragen stellen, werden hun uitingen langer en spontaner, en nam ook de taalvaardigheid van leerlingen meer toe."

De twee 'eigenzinnige' symposiumsprekers zien om zich heen veranderingen ten goede. Broesterhuizen noemt het Persoonlijk Plan in de Zorg. "Nu proberen we het plan zodanig bij te sturen dat de jongere zelf kan zeggen dat hij of zij er achter staat. Er zijn volop pogingen om de jongere te betrekken bij het formuleren bij wat deze wenst te bereiken. Maar, dat moet nog verder worden ontwikkeld."

Hannie Hoefnagels ziet het 'eigenaarschap van de doofheid' in steeds grotere mate bij de dove terecht komen. "Bij de handelingsplangesprekken is het prettig dat de kinderen (vanaf 12 jaar, *red.*) deelnemen. Daarmee weet het kind wat er is afgesproken. Dat helpt mee om uiteindelijk uit de afhankelijkheidsrelatie te komen."

Marcel Broesterhuizen blijft voor twee dagen per week docent aan de Universiteit in Leuven. In het Bisdom 's-Hertogenbosch gaat Broesterhuizen pastorale zorg aan doven verlenen.

WILLEM GEURTS